

ÉLETÚT SEMMELWEIS NYOMÁN

Dr. Klacsmann László (1915-2010)

Intézet Ki ne ismerné korosztályomban nevét? Volt, aki nála született, másoknak gyermekét segítette világra, anyák imáikba foglalják nevét – hisz gyerekük fogantatását köszönhetik neki, némelyek pedig egészségük helyreállításáért hálások.

Igen, róla van szó, édesapánkról, Dr. Klacsmann Lászlóról, aki a gödöllői szülészeti modern, 50 ágyas kórházzá fejlesztette és 26,5 éves működése során 7000 gyerek születésénél segédkezett. Ezért tartotta hivatását a legszebbnek a világon, hisz a születés pillanatában lehetett jelen. Természetesen ez azt is jelentette, hogy minden mást ennek rendelt alá, és 82 éves koráig dolgozott.

1915. április 13-án született Budapesten, a Városmajor utcai Klinikán (ma Érsebészeti). Édesapja, Klacsmann Károly egy szobabútor árát fizette a szülésért, hogy fiát magyar gyereknek anyakönyvezzék, mivel ők akkoriban Belgrád mellett, Zimonyban éltek. Nagyapám akkortájt hoteltulajdonos volt, családjával benn lakott a szállodában, ahol már akkor hideg-meleg folyóvízes fürdőszoba volt és vízőblítéses WC.

A szerb környezetben jól megfértek egymással az emberek, ismerték egymás szokásait, átjártak egymáshoz. (Mi sem példázza ezt jobban, mint az, hogy apám legjobb barátja, Ivo, szerb származású volt; de jó barátja volt horvát és magyar fiú is.) Fiatal korukban német nevelőnőjük „Fräulein” volt, így már gyerekkorában folyékonyan beszélt magyarul, szerbül és németül. Felnőtt fejjel tanult meg angolul, és némileg konyított valamit a franciához is. Öreg korában visszatért az iskolában elsajátított latinhoz és azt is gyakorolta.

Szülei nagy társasági életet éltek, minden héten másnál tartották az összejövetelt. Ha nagyanyámra került a sor, akkor fogta a kosarát, 'hóna alá csapta' gyerekeit (apámék hárman voltak testvérek) és a cseléd kíséretében kimentek a piacra. Ott aztán nekiállt a zömében szerb kereskedőkkel „kötelezően” alkudozni, ami apám számára roppant zsenánt (=kínos, kellemetlen) volt.

Nagyanyám, Tomor Szeréna, erdélyi származású, modern elveket valló asszony volt, színes ételeket készített, mint ma a Tortellini; sok zöldséget, gyümölcsöt, főzeléket ettek; fürödni vitte gyerekeit a Dunára, ami a 1920-as években még nagy szenzációnak számított, és a fürdéshez nem öltöztette fel őket nyakig. Ő maga tanítónő volt, ezen kívül perzsaszőnyegszövő iskolát tartott fenn. A II. világháborúban egy részeg orosz tiszt lőtte agyon. Édesapánknak ez élete végéig nagy fájdalom volt, mint ahogy azt is nehezen emésztette meg, hogy a szerb állam sose adott az ott rekedt ingatlanért és ingóságokért kárpótlást.

Apám nem túl nagy lelkesedéssel járt iskolába, ez jegyein is meglátszott. Szívesebben mászott fára, követett el csínyeket, semmint a tanulással

foglalkozzék, bár jó eszű gyerek volt. Nagyobb korában kirándulni, evezni járt barátaival, szülei minden féltés nélkül elengedték. Bár az iskola mellett laktak, majdnem mindig elkésett. Tanára – aki jól ismerte szüleit, és őt is szerette – letolta szemüvegét az orra hegyére és így nézett rá, jóindulatúan kérdezve: „Kedves fiam, ugye szüleinek kellett segíteni tejet hordani, azért késett?” és már meg is volt magyarázva a késés, és eltűnt a naplóból a bejegyzés.

1929 – a nagy gazdasági világválság ideje. Őket is utolérte a végzet: szülei elszegényedtek, apja elvesztette minden vagyonát, mert 'jóakarói' belerángatták egy bányavásárlásba, ami ugyan gazdag volt ércben, de nem vezetett hozzá vasút! Így belebukott vállalkozásába. Ha disznó-pásztoruknak nem esik meg a szíve rajtuk és nem engedi át egyik szobáját, nem lett volna hol lehajtani fejüket. Ha éhes volt és enni kért, édesanyja azt válaszolta, eredj fiam, menj ki az udvarra, mássz fel a szederfára és egyél!

Télen is ki kellett állni a hóra, hogy anyjuk leöntse őket meleg vízzel – ez lett a tisztálkodási lehetőségől.

Az emberek elfordultak tőlük, átmentek az út túlsó oldalára, csak ne kelljen köszönni nekik. A 16 éves fiú lelkébe ez örökre belevésődött, emberkerülő, mi több, embergyűlölő lett. Később, felnőtt fejjel, immár kész orvosként kellett rávennie magát arra, hogy valamennyire elfogadja és újra megszeresse az embereket, hogy gyógyítani tudja őket.

Sokan távolságtartónak, megközelíthetetlennek érezték, nem kevesen féltek is tőle. Hogy mi is áll a háttérben valójában, mi az oka viselkedésének, azt nemigen tudták.

Közelgett az érettségi ideje – szülei minden anyagi nehézségük dacára – fontosnak tartották gyermekeik taníttatását, leültek apámmal beszélgetni, mit szeretne csinálni, minek akar tovább tanulni. Ők a jogi pályát preferálták (=részesítették előnyben), de ehhez jobb tanulmányi eredmény kellett, már akkor is. Apám, legjobb barátjával, Ivoval együtt nekidurálta magát („Ha mások meg tudják tanulni, akkor mi se vagyunk butábbak!” – felkiáltással) és kiváló eredménnyel leérettségizett matematikából és fizikából, amikből addig bukácsolt. Édesapjától két szem őszibarackot kapott a sikeres érettségiért, amit ő is úgy kapott a piacon ajándékba.

Minden nehézség nélkül bekerült a jogi egyetemre, de fél év után ott is hagyta – nem neki való pálya ez! Késve került át az orvosi karra, kutya keményen meg kellett küzdenie a tanulnivalókkal. Így esett, hogy itt is bukással kezdte – szülészetből kétszer próbálkozott hiábavalóan. Professzora le is tett róla: „Magából fiam, sose lesz szülész!” Ekkor fogadta meg apánk, hogy márpedig szülész lesz belőle és nem is akármilyen! Jó; sőt nagyon jó; a szakma kiváló művelője; az anyák megmentője, mint példaképe, Semmelweis Ignác doktor. Fejét törülközőbe csavarva tanult éjjeleken át, hogy a melegtől kitérő erek több vért, ezáltal friss oxigént szállítsanak az agynak és minél több ismeretet szívhatson magába. Tankönyve vagy nem volt, vagy német nyelven állt

rendelkezésére, ez nagy nehézséget jelentett számára, hogy a vizsgák alkalmával a megfelelő szerb kifejezést megtalálja.

Az egyetemre Belgrádba gyalog járt, mert nem tellett villamosra, naponta kétszer téve meg az oda-vissza vezető 4 km-es utat.

A portás nem engedte be az egyetem főkapuján, mert ott a doktor urak járnak, hanem hátra tessékelte a cselédlépcsőre, mert csak 1 darab viseltes, több helyen elszaggatott nadrágja volt.

Mivel szülei nem tudták fedezni taníttatásának költségeit, állást vállalt harmadévesként a zimonyi Irgalmas-rendi kórház laboratóriumában. Így rengeteg betegséggel volt módja találkozni, és a kórképeket nem a száraz leírásokból ismerte meg, hanem élőben. (Ebben a régióban ő fedezte fel először a Malaria tropicat.)

Ez meglátszott gyakorlati tudásán is, ha egy beteget hoztak be a hallgatónak, többnyire az elsők között volt, aki felismerte betegségét. Későbbiekben társai nem is strapálták magukat, hanem egy emberként fordultak hátra a rendszerint az utolsó sorokban helyet foglaló apám felé és várakozóan tekintettek rá, mit is mond az 'orákulum' (=szaktekintély)!

Később már dolgozott a kórházban is, kollégái hamar önállósították. A főorvos szépen felöltözve, vette a kalapját, s indult a lovaskocsihoz: „Ugye kolléga, nem gond, ha magára hagyom; ha szükséges, megtalál a színházban, de lehetőleg inkább ne keressen!” Ezzel be is dobták a mély vízbe. Egy szülő nőhöz riasztották a „doktor urat” és mikor szembe kellett nézni a ténnyel, itt egy baba kívánczik a világra, lóhalálában elrohant az orvosi szobába, hogy fellapozza a szüléset tankönyvet... Isten segedelmével szerencsésen világra segítette az újszülöttet.

Az egyetem elvégzése után, 1940-ben a zimonyi Irgalmas Nővérek Kórházában kapott állást. Akkoriban nem kellett rezidensként működni, rögtön bedobták a fiatal doktort a mély vízbe, ahogy azt már medikus korában megtették vele. Munkájáért fizetést és élelmezést kapott.

Már végzett orvosként felkereste a szabót, hogy egy öltönyt rendeljen magának. Az illető felháborodottan közölte, szó se lehet egyről, eleve két öltönyt készít számára, mert egy doktor nem járhat mindig ugyanabban a ruhában! A fizetség se érdekli, az ráér, és egyúttal egy szép prémes kabátot is varrt neki. Fekete halszálkás öltönye mind a mai napig jó minőségben megvan, fennen hirdetve a rég elhunyt szabó nevét és nemes cselekedetét!

Az orvosok akkoriban nagy tekintélynek örvendtek, az egyetem elvégzése után gimnáziumi tanárai megsüvegelték és előre köszöntek a frissen diplomázottnak!

Nem sokáig dolgozhatott, máris behívták katonának, a jugoszláv hadseregbe sorozták be 1940. áprilisától 1941. áprilisáig. Mint orvos, azonnal tiszti rangot kapott a szerb hadseregben, tiszti szolgával; akivel szemben azt a tréfát is megengedték maguknak a tiszt urak, hogy nekitámasztották csizmás lábukat, míg a szolga a másíkról rángatta le a csizmát.

Az albán határ mellé helyezték századukat, ahol az volt a feladata, hogy szervezze meg egészségügyi szempontból a tábor rendjét. Első dolga volt, hogy a latrinát és a táboron keresztül folyó patakot elválasztotta egymástól, így elhárult minden akadály az elől, hogy a patakból friss vizet merítsenek, illetve mosakodjanak benne.

Egy kora reggeli órán épp tisztálkodni készült a patakparton, amikor szóba elegyedett vele egy katona: „Hallottad, hogy új doktor került hozzánk?” Igen – bólintott apám. „Azt mondják, szörnyű kekec alak, és nem is ért a dolgához!” Meglehet – bólintott ismét apám.

Telt- múlt az idő, még nem vetették be őket, lovagi tornával mulatták az időt. Egyik ilyen alkalommal ezt a katonát sérülés érte, eltörte a lábát. Ketten támogatva hozták apám elébe, aki felismerve, úgy gondolta, visszaadja a kölcsönt. „Doktor, segíts!” – rimánkodott a sérült. Te csak szimulálsz! – válaszolta apám, miközben arra kérte a közreműködőket, engedjék el nyugodtan társukat, aki colstokként csuklott össze. „Doktor, látod, hogy komoly a bajom, segíts rajtam!” (A szerbeknél szokásos volt a tegeződés.) Szóval mégiscsak jó vagyok valamire? – érdeklődött apám, majd hordágyra fektette bajtársát. Később jó barátságba keveredtek.

Mint katonaorvos, ki-kijárogatott a táborból, és gyógyította a hozzá forduló albánokat. Ott látta azt a gyereknevelési módszert, hogy az újszülöttet szorosan belekötötték a pólyába, hogy mozdulni se tudott és bölcsőben tartották két éves koráig, de mindig ott tartózkodtak a közelében, az élet körülötte zajlott. Amikor kibontották, a kezdeti bizonytalanság után szinte azonnal tudott járni és semmiféle hátrányban nem volt a hasonló korúakhoz képest.

A német-jugoszláv háború alatt a valjenovói kórházban tevékenykedett, számtalan háborús sérültet ellátva – 1941. áprilisa és júniusa között. (Szakmai Önéletrajz, 2010.április 10.)

Jugoszlávia felbomlása, illetve a Délvidék visszacsatolása után a zombori Városi Kórház belgyógyászati-, majd szülészeti-nőgyógyászati osztályán dolgozott segédorvosként, majd 1942. augusztusától megbízott osztályvezetőként.

Halála előtt nem sokkal felkerestük fiatalsága színhelyét. Az ottani orvosok rendkívül kedvesen és barátságosan fogadtak, annak ellenére, hogy már senki se élt volt kollégái közül és őt se ismerték. Szívélyesen elbeszélgettek vele, fiamnak megmutatták a kórház modern sebészetét. Apám nagyon élvezte, hogy újból látta a régi kórházépületeket, hogy végigmehetett a promenádon (=sétány), ahol élénk esti élet folyt, ide-oda sétáló emberekkel, egymás hegyén-hátán lévő

kávéházakkal. Ez a fajta élet Délvidéken teljesen természetes. Nagy bánatunkra, euróért nem akartak bennünket kiszolgálni, de akkor este nem rendelkezünk még szerb pénzzel.

A háború nagy változást hozott a multinacionális országban: felütötte fejét az idegengyűlölet. Ekkor apám úgy döntött, repatriál (=visszahonosít), azaz újból kéri a magyar állampolgárságot. Ez hosszadalmas folyamat volt, rengeteg bürokratikus vonzattal.

A Szegedi Egyetem Női Klinikájának lett díjtalan klinikai gyakornoka 1943. augusztusától. Szakorvosi képesítésének megszerzése érdekében döntött úgy, hogy Dr. Batizfalvi János professzortól szeretné a szakmát elsajátítani. Akkor már szülei is itt éltek nővérénél, aki ide jött férjhez.

1944. októberében a magyar hadsereg kötelékébe került, a Kárpátok vonulatát védte egy utász zászlóaljban, amíg orosz fogságba nem esett. Jánosházán, 1945. május-augusztusa között szervezte a közegészségügyet a hadifoglyok között.

Ez az időszak amúgy is balszerencsés volt családja szempontjából: egy részeg orosz tiszttelölte édesanyját. Tekintettel a háborús időkire, nem lehetett koporsót kapni és egy szekrényben helyezték örök nyugalomra. Ez persze azt jelentette, hogy sose ismertük meg őt, pedig idős koromra kísértetiesen hasonlítok rá – legalábbis külsőre. (Nem is tudják a mai fiatalok, de az unokáim se, milyen szörnyű a háború! Nekik mindkét oldalról élnek a nagyszüleik, sőt dédszülővel is rendelkeznek. Nekünk csak egyszem nagymama jutott!)

A gyűjtőtáborban, az úgynevezett demokratikus rendszerben rögtön szétválasztották a tiszteket és a beosztottakat, az ellátásukban is különbség volt, ők 10 szál cigarettát kaptak, míg a többiek csak ötöt. Az emberek szinte az életüket képesek voltak feláldozni egy-egy szál cigarettáért, nagy kincs volt, valuta, amivel kereskedni lehetett, plusz élelmet venni.

Mert az ellátás nem volt valami híres, üres cibereleves (= köménymagos leves), máléból készült puliszka. Ő nyers hallal tette változatossá kosztját, megette az eléje tett kukoricát is, amit társai lefitymáltak, mondván, ez disznónak való étel. Három napi éhezés után két kézzel tömték magukba, apám hiába próbálta figyelmeztetni őket, ne tegyék egyből el is vitte őket a szapora. Addigra már semmiféle gyógyszer nem állt rendelkezésére, a hasmenés ellen úgy tett szert széntablettára, hogy meggyújtott gallyakat és mielőtt teljesen elszenesedtek volna, kivette őket a tűzből.

Mikor bevagonírozták a foglyokat, hogy a Szovjetunióba szállítsák őket, 'málenkij robot'-ra (=kényszermunka), megszöktek.

Erről így ír Joó László Burokban születtem című művében: „Barátom, a láger orvosa – mellettem volt a fekhelye – nem győzött türelemre inteni.

Egyébként szerencsés fickó volt ez a fiú. Magas, kisportolt, vajdasági magyar lévén szót tudott érteni az oroszokkal. Nem véletlenül történt tehát, hogy az egyetlen csinos felcsernő beleszeretett.”

„A láger egyik orosz tisztje a beszállásnál ékes magyar nyelven közölte: Uraim, nincs értelme, hogy kódósítsunk. Önök tisztak, részt vettek ellenünk háborús cselekményekben. Nekünk az a parancsunk, hogy Önöket a Szovjetunióba szállítsuk. Ha egyikük megszökne, minden ötödik tisztet agyonlőjük. Ha többen hasonló ostobaságokra szánnák el magukat, minden második személyt agyonlőjük! Parancsoljanak befáradni!

Szerelvényünk lassan gördült ki a jánosházi pályaudvarról.

Nemegyszer napokra holtvágányra toltak bennünket. Állítólag már ENSZ rendelet tiltotta a hadifoglyok kiszállítását az országból. (1945. júliusát írták.)...

A derék vasutasok tájékoztatásából, és persze a cédulaszedő asszonyok jóvoltából – számos hozzátartozónk megtudhatta, mikor és hol halad át szerelvényünk...

Küldöttség kereste föl vagonunkat.

Jekelfalusy Piller Györgyöt – a kardvívás olimpiai bajnokát – kiemelte közülünk a magyar állam.

Ahogy a híres embert elvitték, még inkább realizálódott tervünk a szökésre. Mert arról egy pillanatra se mondtunk le, és élt bennünk a remény, hogy még hazai földön végrehajthatjuk.

Beszálláskor sikerült – kenyérbe rejtve – fűró-faragó szerszámokat becsempésznünk. A kübli helyén szándékoztuk a lyukat annyira kiszélesíteni, hogy kiférhessünk rajta.

Az akcióra csak egy éjszaka állt rendelkezésünkre, mert takarodó előtt naponta ellenőrizték a vagon padlózatát.

Egyik társunk magával hozta a tamburáját. Így zeneszó mellett – a nacsalnik dicséretét bezsebelve - „bezzeg a magyarok” címkével készültünk az alkalomra, a várva-várt szabadságra. Augusztus 4-én éjjel – a holdvilág jótékony közreműködésével – sikerült, váltott erőbedobással megfelelőre kivésni a lyukat. Lágerorvosunk csak ennyit mondott: Fiúk, az út szabad. Most végre van esélyünk. Ki-ki saját felelősségére megpróbálhatja. Én megyek elsőnek.

Már dobta is le hátizsákját, és utána maga is leereszkedett. Lélegzetünket visszafojtva vártunk, de szerencsére semmi se törte meg a kerek egyhangú zakatolását...

Harmadiknak a fiatal állatorvos zászlós készülődött... iszonyatos kiáltást hallottunk.

A vagonban pánik tört ki.

Egy idősebb – múlt világháborús százados – üvölteni kezdett félelmében: Segítség! Szoldát! Szöknek!

De az őt, akit előző este – a látogatók ajándékából bepálíkáztattunk, békésen aludt a szerelvény külső őrbódéjában...

Cselekednünk kellett. Mi, a szökni akarók voltunk többen.

Felajánlottuk, hogy aki nem akar szökni, vagy nem mer a résen leereszkedni,

azokat összekötözzük – ártatlanságuk bizonyítékául – az oroszok felé. Ha valamelyikük közben meggondolná magát, kioldozhatják egymást....

Hetediknek bújtam ki a lyukon. Szégyellem leírni: kicsit megütöttem a könyököm, ahogy a két sín közé lehuppantam.” (2010. 51-53 old)

Apánk némiképp másképp emlékezett a dolgokra. A velük nem tartókat már az elején megkötözték. A fiatal zászlós nem halt meg, a vonat csak a lábát vágta el. (Lehet, hogy később emiatt halt meg, nem emlékszem már rá.) Az oroszok olyan ravaszak voltak, hogy az utolsó vagon végére még egy láncra erősített vasgolyót is tettek, hogy a szökést megakadályozzák, így nem a teljes sínszélesség állt a rendelkezésükre, hanem csak a fele. Mire fogvatartóik rájöttek a szökés tényére, egyetlen foglyot találtak a vagonban: „Te szerencsétlen! – támadtak rá – Miért nem menekültél el te is?”

Ezután nem tért vissza Szegedre, mert szégyellt élösködni nővéreék nyakán, mint már említettem, díjtalan gyakornokként dolgozott a klinikán. Ózdra került, a Vasgyári Kórházba, a nőgyógyászati és sebészeti osztályon fél évet alorvoskodott.

Egy évet dolgozott a Vöröskereszt Gyógyfürdő kórházban, ahol megismerte későbbi feleségét, anyánkat, aki isiászát ment oda kezeltetni és pöttyös pizsamájában lejtett el a doktor úr, apánk előtt. Ugyanakkor a Margit Kórház szülészeti nőgyógyászati osztályán externált (=bejárt).

1947. februárjában tett sikeres szakvizsgát a szüléset nőgyógyászat tárgyköréből.

Aztán fél évet gyakornokoskodott az Országos Vöröskereszt központjában, ahol Aponyi bárónő vezetésével a segélyek szétosztásában segédkezett. Kollégái később meghatódottan mesélték, hogy hallották őt hangosan magyarul verseket olvasni. Miért csinálod ezt? – érdeklődtek. Hogy javítsak magyar kiejtésemen! – mert bizony megérződött beszédén a sok-sok évi külföldi tartózkodás. Még késő öregkorában is lehetett hallani, ha telefonon értekezett vele az ember.

A Vöröskereszt Erzsébet Kórház (későbbi Sportkórház) lett az újabb munkahelye. Itt vált példaképévé Dr, Salacz Pál egyetemi magántanár, a „Tanár Úr”, aki a szakma minden csínjára-bínjára megtanította. Tanár Úr rendkívül kedves, szerény ember volt, ráadásul szelíd is. Ha valamit elrontott, nem akart csúnyán beszélni, azonnal hívatta apánkat: „Hol az a Klacsmann? Azonnal hívják ide, mert mérges vagyok!” Apánk tudta a dolgát – olyan ékes, kacskaringós káromkodást eresztett el, hogy szegény Tanár Úr füle is ketté állt: „picskati materina...” szolt a szöveg.

A Sportkórházba bejárt Erdélyi Gyula doktor, aki a gödöllői Szülésetet vezette. Egyszer-kétszer ő is kijárt Erdélyi Gyulát helyettesíteni, míg fel nem

ajánlotta, cseréljenek. Apánk kapva kapott az alkalmon, hisz így önálló főorvosként tevékenykedhetett. 1952 ősze már itt találta, de hivatalosan 1953. január elsejétől vette át a gödöllői kórház vezetését.

Első teendői közé tartozott, hogy a hiányos felszerelést pótolja, mivel a műtőben egy szál 100 wattos körte lógott zsinóron és a műtőasztal is igen lestrapált volt. Erről ő maga így vallott: „Kérdésemre, miért ilyen elhanyagolt az volt a válasz, hogy egy új műtőasztal és egy 7 körtés lámpa meg van rendelve, de nincs, aki kiszállítsa! Hosszabb utánjárás után a GANZ árammérőgyár teherautója begördült a kórház udvarára a felszereléssel. Mire minden a helyére került, eltelt 5-6 hét. Közben Erdélyi doktorral megbeszéltük, hogy a helycserét véglegesítjük és ehhez a Járási Tanács – némi huzavona után – hozzájárult és kinevezett főorvosnak. Úgy gondoltam, az újonnan felszerelt műtőt kellő ünnepélyes aktussal kell felavatni.

Volt is egy megfelelő páciens, egy 50 éves asszony, multiplex myomás uterussal, akinél ismételt rendellenes vérzés miatt végleges megoldásnak a méh eltávolítása látszott.

Megkerestem volt főnökömet, Dr. Salacz Pált, megtisztelne-e azzal, hogy az új műtőasztalon ő végzi el az első műtétet. Salacz Tanár Úr szívesen fogadta a meghívást, HÉV-vel utazott ki Gödöllőre.

A műtétet – hüvelyi méheltávolítást – a tőle megszokott ragyogó technikával végezte el 45 perc alatt. A műtétnél Péterfi doktorral ketten asszisztáltunk és Anna madám (Tamás Istvánné) műszerelt.

A műtétnél jelen volt Gödöllő összes körzeti orvosa, szám szerint négyen. (!)... (lakosságszám 20000!)

Ezen a műtőasztalon még 26,5 évig operáltunk, kb. tízezer műtétet végezve el rajta.

1979-ben, amikor a kórházat bezárták, a műtőasztal még szinte új volt.

A leltárt nekünk kellett elkészíteni, egy-egy ollóért ide-oda szalasztottak bennünket. Egy hónap múlva legnagyobb meglepetésemre arról értesültem, hogy a gödöllői MÉH telepen ócskavasként árulják a drága műszereket! A kifogástalan állapotú műtőasztal hetekig a kórház udvarán ázva várta sorsának beteljesülést, ami szintén a MÉH telepre vezetett.

Sic transit gloria mundi. (Így múlik el a világ dicsősége) „ – fejezte be kissé kesernyésen Hogyan kerültem Gödöllőre? című visszaemlékezését. (2004. IV. 16.)

1953. január elsejétől 1979. június 30.-áig volt a gödöllői Járási, majd Városi Kórház szülészeti és nőgyógyászati osztály osztályvezetője, egyben igazgató főorvosa. A 26,5 év alatt 73616 beteget ápoltak, ebből 61053 szülészeti, 12546 nőgyógyászati eset és 17 háborús sérült volt – 1956-os forradalom következtében.

Szülések száma: 26592, vetélések száma: 28995 – ebből művi vetélés: 23611,

méhen kívüli terhesség 200, konzervatív kezelésben részesült 5266 fő.

A kezdet kezdetén nagyon kevesen voltak, egy orvos, 3 szülésznő és 3 csecsemős nővér. Egyáltalán nem volt ritka az az eset, hogy anyámnak is be kellett segítenie a műtétknél, olyankor az Egészségházban lakó valamikori kedvesnővér, Teréz néni vigyázott ránk. Anyánk írta apánk részére a recepteket is. Sokszor előfordult, hogy apánk csak 36 órás szolgálat után került elő, holt fáradtan. Csak azért láttuk ilyenkor is, mert benn laktunk a kórházban.

Apánk jó kiállású, egyenes beszédű, bátor ember volt. Az ötvenes évek elején divat volt 'felolvasó órákat' tartani az újságból. Az összes dolgozónak össze kellett gyűlnie munkakezdés elején és fél óráig hallgatni az éppen kijelölt embert. Egyszer épp szerzőjük volt a soros a felolvasásnál, aki a „New York Herald Tribune”-t szó szerint silabizálta ki az újságból. Az orvosok – akik tudtak angolul –, pukkadoztak a visszafojtott nevetéstől. Ezt megelégtelve apám a következő szónoki kérdést intézte munkatársaihoz: „Tegye fel a kezét az, aki nem tud olvasni!” Döbrent néma csend volt a válasz. „Úgy látom, mindenki rendelkezik ezzel a képességgel. Éppen ezért ezentúl legyen szíves mindenki otthon olvasson újságot!” Ez akkoriban rendkívüli cselekedet volt.

Mint ahogy az is, hogy a békekölcsön jegyzésekor ráírta a gyűjtőívre: „Szabadság, Testvériség, Egyenlőség!” – ez a francia forradalom jelszava volt. „De Lacikám – rémüldözött anyánk – hogy tehetél ilyet?” – amikor apánk nevetve előadta ebédnél a történetet. „Never mind!” (=nem baj, nem tesz semmit) legyintett nemtörődöm módon apánk.

De bezzeg a párttitkár! Tajtékozott, amikor jelentették neki az esetet, mert apám viselkedése amúgy is a bögyében volt: „Ki kell törni ennek az átkozott rebellisnek a nyakát!” „Kiről van szó?” – tudakolta a felesége. „Hát Klacsmann doktorról!” „Micsoda?! Azt az áldott jó embert nem engedem bántani! Tudod jól, hogy gyermekünket neki köszönhetjük!” – vette védelmébe az asszony apámat, aki így menekült meg a meghurcoltatástól és az elbocsátástól.

Akkor se félt, amikor átrajzolta olvasókönyvemben az új sarlós-kalapácsos csillagos címert a régire, ami koronás volt. 1956-ot írtunk, egy ilyen cselekedetért, de kisebb dolgokért is akár börtön is járt. Szerencséjére Tanító nénim – Füle Zoltánné – maga is erdélyi származású lévén, szintén nagy magyar érzelműként megértette apám elkeseredését a dolgok állását illetően és nemes egyszerűséggel kitépte a lapot és megsemmisítette, egyúttal jóindulatúan figyelmeztetve anyánkat, ne tegyen többé ilyet férje.

Jött október és vele együtt a forradalom. „Jegyzőkönyv Készült Gödöllőn, a Járási Egészségházban 1956. november 2-án. Tárgy: a Forradalmi Bizottság

megválasztása. (Megbeszélés után következett) a szavazás, melynek eredménye: Dr. Klacsmann László 48, Tassi Ferenc 43, Futó Sándorné 37, Dr. Papp Katalin 31 és Dr. Sándor István 27 szavazatot kapott, s így ők lettek a Forradalmi Bizottság képviselői.

Dr. Klacsmann László, mint a Forradalmi Bizottság elnöke mondotta el ezután beszédét, visszatekintve az elmúlt 12 év történéseire. Hangoztatta, hogy semmiféle személyi bosszú nem vezethet senkit, azonban azokat akik politikai magatartásukkal erre rászolgáltak, el kell távolítani a tagság köréből és szolgálatuk alól fel kell őket menteni úgy azonban, hogy teljes fizetésüket mindaddig megkapják, amíg egy felettes fórum dönt a továbbiakról.”

A kórházat 1930-ban Tauffer Vilmos professzor tervei alapján építették fel a gödöllői Egészségügyi Mintajárásban. A mintajárást amerikai tapasztalatok alapján, amerikai pénzen, nevezetesen a Rockefeller Alapítvány segítségével alakították ki, Dr. Johan Béla egészségügyi államtitkár szervezésében. „Tauffer professzor kiváló klinikus volt, és a magyar egészségügy zseniális szervezője, céljai közé tartozott az intézeti szülések számának növelése. Ennek érdekében több szülőotthont építtetett.” – írta apám a Gödöllői Kórház történetében. „A mintajárás központja a harmincas évek elején épült, azóta lebontott Egészségház volt, a kórház szomszédságában. Az Egészségház kétemeletes impozáns épület volt, 16 ágyas gyermekosztállyal. Az épületben volt még gyermek szakrendelés, terhes tanácsadó, tüdőgondozó, bőr- és nemibeteg gondozó, fogászat, mentőállomás – két kocsi –, valamint több lakás a védőnők számára és Dr. Olay Andornak, a járási főorvosnak lakása. (Bandi bácsi rendkívül művelt és szimpatikus ember volt.) A második emeleten szépen berendezett tanácsterem volt. A gödöllői székháznak az volt a szerepe, hogy a védőnők az elméleti képzés befejezése után itt gyakorlati kiképzést nyerjenek.

A zöldkeresztes védőnők az egészségügyi mintajárás közkatonái, szintén a Dr. Johan Béla által alapított szervezet tagjai voltak. A területi munkán túl a védőnők a szülőotthonba is be voltak osztva, bár a szülésvezetés sose tartozott feladataik közé.” (Nagynéném is zöldkeresztes védőnő volt)

Az eredetileg 16 ágyas szülőotthon berendezése is sajátos volt, Tauffer professzor otthonosságra törekedvén, magyaros bútorokkal rendezte be.

Az ágylétszámot Dr. Gaál József növelte 30-ra, ekkor emelkedett a szülőotthon kórházi rangra. Aztán apánk tovább bővítette a 70-es években 50 ágyasra. Megszervezte a konzíliumot (= orvosi tanácskozás) is: gyermekorvos, belgyógyász, részfoglalkozású gyógyszerész segítette munkájukat.

Gödöllőn, illetve még 13 községben tartottak JESZ (Járási Egészségügyi Szolgálat) tanácsadást – ilyenkor igyekeztek meggyőzni a terheseket az intézeti szülés előnyeiről. El volt rendelve a komplikált esetek intézetben történő levezetése – ezzel megnövelve a kórházi koraszülések számát. Egyúttal megszüntették a bábák állásait, körzeti védőnőkké képezve őket.

1956-tól engedélyezték a legális terhesség-megszakításokat az Abortusz Bizottságok felállításával. Ebbe apám haláláig nem tudott belenyugodni, mindvégig küzdött ellene. De erről valljon Ő maga: „Terhesség megszakítást elvi okokból nem végeztem. Úgy éreztem, egy életet megszakítani főbenjáró bűn. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem végeztem el a beavatkozást, ha annak indoka súlyos betegség, vagy az anya életének veszélyeztetése volt, mert az egészen más. De szerintem ez olyan durva beavatkozás, amelyet később a nők nagy része nem tud feldolgozni és soha el nem múló sebeket hagy bennük. Számomra ez derült ki, mivel sok olyan nővel beszéltem, akik túlestek a műtéten. Hatvanhat évig voltam a szakmában, higgye el, elég tapasztalatot szereztem. Ezalatt a hatvanhat év alatt úgy végeztem munkámat, ahogyan azt az eskümben megfogadtam.” (Korondi Judit: Hippokratész szellemében – beszélgetés Dr. Klacsmann Lászlóval; Gödöllői Szolgálat 2004. április 29.)

Lakásunkban magánrendelőt tartott fenn apánk. Ennek bevétele után természetesen rendszeresen adózott, anyánk végezte gyöngy betűivel a könyvelést.

Egyik alkalommal meglátogatta a Rókus Kórház nőgyógyászatának vezető főorvosa, aki szakmai feletteseként rendkívül haragudott apánkra, mert szinte alig küldött beteget hozzájuk. Apánk épp influenzával feküdt magas lázzal az ágyban, amikor a magasrangú küldöttség megérkezett. Elvárták tőle, hogy betegen is kikeljen az ágyból és személyesen kalauzolja őket. Mivel lakásunkat egy lépcsős folyosó választotta el a kórháztól, ezen keresztül vezette látogatóit is. Mire a főorvos magából kikelve fordult felé, micsoda erkölcstelen dolgot művel, hogy a kórház tőszomszédságában tart fenn rendelőt, azonnal szüntesse meg!

Apánk állapota szinte válságosra fordult, olyan mélyen érte ez az igaztalan vád, meg nehezen is vált meg jól bejáratott magánrendelőjétől, ami komoly műszerekkel volt felszerelve.

Sokáig hezitált, végül beadta a derekát és bezárta a rendelőt. Attól kezdve a kórházban fogadta a személyes közreműködését kérőket, és immár senki nem tartotta erkölcstelennek azért, hogy nem fizet adót az államnak magánbetegei után!

Szülészeti műtéteket, nőgyógyászati műtéteket hajtottak végre, ezer császármetszésből csak 4 haláleset fordult elő. Ezek mindig mélyen megrázták apámat, napokig emésztette magát, újból és újból felidézve a történeteket, hol követett el hibát, illetve hogyan lehetett volna másképp csinálni. Rendkívül büszke volt arra, hogy tevékenységük magas szakmai színvonalon folyik és eredményeik jobbak az országos átlagnál. 18000 nőgyógyászati műtétet hajtottak végre, ebből végül 8 lett halálos kimenetelű. Vérátömlesztést ötezer esetben végeztek, mint komoly életmentő beavatkozást.

Egyéb feladatként terhestanácsadást tartottak a kórház orvosai a szülészeti és nőgyógyászati tevékenységen kívül. „Négy helyett már a hatszori megjelenést szorgalmaztuk. De a tanácsadások is egyre újabb szempontok szerint bővültek. Az alapvető vizsgálatok, mint testsúly, vérnyomás, vizelet, valamint a méh másságának, a magzat fekvésének, a szívhangok hallgatásán kívül fokozatosan bővültek a tennivalók. Ilyen az RH és vércsoport szűrés, cytológiai vizsgálatok, AFP szűrés, a belső vizsgálatokon kívül alkalmanként ultrahang kontroll – Pesten az I. számú Női Klinikán végezték nekünk. A lelkiismeretesen végzett terhestanácsadásnak köszönhetően a terhességi toxikózisok csökkentek, a koraszülések száma csökkent.” (A gödöllői kórház története)

Rákszűrés – eleinte csak a nőgyógyászati betegeknél végeztek kolposzkópos vizsgálatot. Aztán a vetélésre jelentkezőknél is, valamint a szülő nőknél a szülést követő hatodik héten. Az utolsó 4-5 évben a kolposzkópos szűrés kiegészült cytológiai vizsgálattal is. A felfedezett rákos elváltozásokat itt helyben azonnal meg is operálták.

Munkájukról beszámoltak a Pest Megyei Orvosi Napokon, valamint közlemény jelent meg a Magyar Nőorvosok Lapjában.

A Vöröskereszt felkérésére rákszűrést végeztek a környező községekben és az üzemekben is. Nemcsak a betegeknek volt haszna ebből, hanem a kórháznak is, mert több tízezer Ft értékű műszert kaptak munkájukért cserébe.

Hogy megvilágítsam apánk elkötelezettségét, elmondom, ha egy darab Kalmopyrinre volt szükségünk, akkor felmehettünk érte a kórházba, de egy egész levéllel kellett visszaadnunk.

Még a hatvanas évek vége felé is előfordult, hogy év vége felé nem volt elég pénz a kórház működtetésére, a betegek ellátására. Akkor apánk mélyen a zsebébe nyúlt, és a hiányzó ellátmányt kipótolta, vagy ha nem volt rá elegendő fedezete, orvostársaihoz fordult segítségért. Magáét nem minden esetben kapta meg, de kollégáit mindig maradéktalanul visszaadta!

Irodalmi tevékenység, továbbképzés, szakorvosképzés – a szakmailag erősen igénybe vett orvosok 17 előadást tartottak a Pest Megyei Orvosi Napokon, amik nyomtatásban is megjelentek. Közleményeik közölte a már említett folyóiraton túl a Zentralblatt für Gynäkologie is.

Ismeretterjesztő és továbbképző előadást tartottak védőnőknek, iskolásoknak, szülésznőknek és csecsemőgondozóknak.

Az osztályos orvosok továbbképzése tervszerű és folyamatos volt. A három évenkénti kötelezőn kívül mindenki elvégezte a kolposzkópos tanfolyamot és az aneszteziológiai is, egyikük szakvizsgát is tett az utóbbiból.

A szakorvosképzés is folyamatos volt, 9 fiatal szerzett apám működése alatt

nőgyógyászati szakképesítést.

Elsősegély-nyújtás – a Rendelőintézet megalakulásáig a kórház orvosai látták el ezt a tevékenységet, később csak rendelési időn túl és hétvégeken.

Oktatás – részt vettek a medikus képzésben is, fogadva a nyári gyakorlatra érkező szigorló orvosokat. Az ápolónőképzőben előadóként szerepeltek, de a mentőápolók képzésében is részük volt. Apám önként vállalt kötelezettsége volt a felvilágosító előadások tartása a gimnáziumban és a Madách iskolában.

Egyéb feladatok: mosás, főzés – a kórház szükségletén túl még fél tucat intézmény számára végeztek bérmosást, illetve főzést.

„Mint látjuk, a kórház orvosai – ekkor már 5 fő, az egészségügyi szakszemélyzet: szülőnők, műtősnők, csecsemőgondozók 17 fő, igen megfeszített menetben dolgoztak. Ez elmondható a többi dolgozóra is. Az összlétszám 45-50 között mozgott, ezeknek az embereknek 50 aktív szülészeti, nőgyógyászati ágyat és 25 újszülött ágyat kellett kiszolgálniuk. Meg kell állapítsuk, mindenki teljesítőképessége maximumát nyújtotta.” Idézet A Gödöllői Kórház története című összefoglalóból, amit apánk 1991. májusában állított össze igen alapos kutatómunkával.

Szüleink bennünket gondos nevelésben részesítették, belénk nevelték a tanulás, a folytonos önképzés, az olvasás, a zene szeretetét. Apánk szívesen vitt bennünket kirándulni, fűrt-faragott velünk – egy évet asztalos-inaskodott fiatal korában. Megtanított horgászni, evezni, úszni. Ezt már 4 éves koromban elsajátítottam, mert a derekam köré erősített parafatömlőt nemes egyszerűséggel elengedte a stégről, és vagy kénytelen voltam kapálódzni, vagy hatalmas mennyiségeket nyeltem be a vízből. Hegyet mászni, amit késő öregkorában is szívesen gyakorolt, elvive unokáját és annak barátait a Nagy Hagymás csúcsára. Fiát, illetve unokáját csónakkirándulásokra vitte, megjárva velük az Aldunát, bejárva az Adriát.

Nyelvekre taníttatott bennünket, jóvoltából világot is láthattunk. Ennek ellenére szigorú apa volt.

A kórházat 1979. június 30-án zárták be, a város akkori vezetői közül senki se vette a fáradságot, hogy elbúcsúztassa ezt a lelkes kis csapatot – ez is nagy szívfájdalma maradt édesapánknak. (A kórház bezárásába majdnem belehalt, rettegve figyeltem, hogy apánk, aki ugyan szerette az italt – társasági ivó volt – most szinte minden nap hozzányúlt a borhoz. Szerencsére józan esze hamar más belátásra ösztökölte, nekiállt beton feljárót önteni az autónak, hogy olyan munkával terelje el a figyelmét, amihez nem ért és ezért nagyon oda kell összpontosítania. De a kerti munka is segített. Ekkor már a kórház melletti házban laktunk, mert kórházbéli lakásunkat odaadta a kórház bővítésére.)

Fájdalomdíj cserébe felajánlották neki a kerepestarcsai kórház szülészeti osztályának vezetését. Olyannyira, hogy érvényes kinevezéssel rendelkezett, de amikor megjelent új munkahelyén, hogy felvegye a munkát, közölték vele, már mással töltötték be az állást (egy pártkorifeussal!)

De apám se hagyta magát, immár sokadszorra is talpra állt és már másnap A XVI. kerületi tanács Rendelőintézetének nőgyógyászati és onkológiai szakrendelésén dolgozott, heti 4 napon át; mellette a Péterfy Sándor utcai kórház szülészeti és nőgyógyászati munkájába kapcsolódott be.

1983. júniusától 2002. júniusáig a gödöllői Rendelőintézet onkológiai szakrendelésének lett a vezetője. Kiképezte magát onkológusnak, bár szakvizsgát nem tett belőle. A több ezer női beteg mellett tucatnyi férfinál vett észre rákos elváltozást.

„82 évesen vonult végleg nyugalomba, ám a szaksajton és a tudományos fórumokon keresztül még évekig naprakész tudással rendelkezett. Az ifjúság nevelését elsőrendűnek tekintette, ezért önként tartott 'felvilágosító' órákat középiskolások körében. Mindezek ellenére sem szakmai, sem hivatalos elismerésekben nem dúskált. Eleve azon kevés vezető orvos közé tartozott, akik a pártba nem léptek be.

Keresztény, hazafias szellemisége, magyarságtudata sem volt jó pont. Szakmai körök szemére vetették, hogy a terhesség megszakítások ellen lépett föl, és ez még fia orvosi tanulmányainak is gáncsot vetett. ...

Munkáját először Gödöllő városa ismerte el, amikor 1988-ban megkapta a Gödöllő Egészségügyéért díjat. 'Mellőzöttségén' javított a Dr. Makra Csaba vezette alapítvány Lumniczer díjának 2004-es odaítélése is....

2010. április elsején 95 éves korában tért meg őseihez.” (Nekrológ fiam, Dr. Vertse Gergely tollából: In memoriam Klacsmann László; Gödöllői Szolgálat 2010. április 14.)

Gödöllő, 2024.május 14.

Klacsmann Dorottya